

Analysis of the Concept of Divine Love in the Verses of the Quran and the Hadiths of Imam Sadiq (A) and Its Relation to the Attachment Theory in Psychology

Mohammad Alizadeh¹

1. Department of Quran and Hadith, Kerman Branch, Islamic Azad University, Kerman, Iran *

Abstract

This article examines the concept of divine love in the verses of the Quran and the Hadiths of Imam Sadiq (A) and its relation to the attachment theory in psychology. Divine love, presented as a strong motivating force for righteous deeds and piety in religious texts, is described as a reciprocal and interactive relationship between humans and God. In the Quran and Hadiths of Imam Sadiq (A), divine love is depicted as a fundamental principle in religious and moral education. Attachment theory, which explores the initial relationships between a child and their caregivers, indicates that the quality of these relationships has long-term effects on an individual's psychological and emotional development. This article highlights that the similarities and differences between divine love and attachment are based on the human need for love and security. Additionally, the connection between divine love and attachment theory demonstrates that religious concepts can have positive impacts on an individual's mental and emotional health, serving as a strong source of security and self-confidence. Finally, the article provides suggestions for future research on the effects of divine love on mental and emotional health and the development of educational programs based on divine love.

Keywords: *Divine love, Quran, Hadiths of Imam Sadiq (A), attachment theory, psychology, religious education.*

* Corresponding author: mo.alizadeh@yahoo.com

Izadi, A. (2022). A Mystical Analysis of Surah Al-Mulk and Its Impact on the Psychology of Spirituality with an Analysis of Frankl's Theory. *Islamic Mysticism and Quranic Vision*, 2(4), 40-51.

Extended Abstract

The concept of divine love holds a significant place in both religious and psychological studies, serving as a cornerstone for understanding the relationship between human beings and the divine. This article aims to delve into the multifaceted nature of divine love as portrayed in the Quran and the Hadiths of Imam Sadiq (A) and to explore its relationship with the attachment theory in psychology. By examining the theological and psychological dimensions of love, this study seeks to bridge the gap between these two fields and offer insights into how divine love can influence and enhance human relationships and mental well-being.

In the Quran, divine love is frequently depicted as an essential aspect of the relationship between God and His followers. Verses such as "But those who believe are stronger in their love for Allah" (Quran, 2:165) highlight the profound and intense nature of this love. The Quran portrays divine love not only as a motivating force for righteous behavior but also as a reciprocal relationship where God's love for humans is contingent upon their love and devotion to Him. This duality emphasizes that divine love is both an end and a means to spiritual fulfillment (1).

Imam Sadiq (A), in his numerous Hadiths, expands on this concept by emphasizing the transformative power of divine love. For instance, he states, "Whoever loves Allah, Allah will love him, and whoever Allah loves, He will enter into Paradise" (2). This Hadith underscores the mutual nature of divine love and its ultimate reward, highlighting the central role that love for God plays in achieving spiritual and moral excellence. Through these teachings, Imam Sadiq (A) articulates a vision of divine love that is both deeply personal and universally applicable, offering a framework for understanding human behavior and relationships within a religious context (3).

Attachment theory, first developed by John Bowlby, posits that early relationships between children and their caregivers form the foundation for future emotional and relational development. Bowlby observed that children who experienced consistent and responsive caregiving developed secure attachments, which in turn fostered confidence and healthy interpersonal relationships. In contrast, children with inconsistent or unresponsive caregiving often developed insecure attachments, leading to potential emotional and psychological difficulties later in life (4).

Both divine love and attachment theory center on the fundamental human need for love and security. In the context of divine love, this need is fulfilled through a deep and abiding relationship with God, characterized by trust, devotion, and spiritual intimacy. Similarly, attachment theory emphasizes the importance of secure relationships in providing a sense of safety and stability. The reciprocal nature of divine love mirrors the responsive caregiving described in attachment theory, where the caregiver's consistent presence and affection foster a child's sense of security (1).

Moreover, the transformative effects of divine love, as depicted in the teachings of Imam Sadiq (A), parallel the long-term benefits of secure attachment. Both frameworks suggest that a foundational relationship—whether with God or a caregiver—can significantly influence an individual's emotional and psychological development. The emphasis on mutual love and responsiveness in both divine love and attachment theory highlights their shared goal of fostering trust, security, and personal growth (3).

The integration of divine love into the framework of attachment theory offers promising implications for mental and emotional health. Studies have shown that individuals with strong spiritual beliefs often experience lower levels of anxiety and depression, likely due to the supportive and comforting nature of their faith. This suggests that a secure attachment to God, akin to the secure attachments formed in early childhood, can provide a profound sense of stability and well-being (4).

Furthermore, the principles of divine love can enhance therapeutic practices by encouraging individuals to cultivate a relationship with a higher power, thus promoting feelings of unconditional love and acceptance. This can be particularly beneficial in addressing issues related to insecure attachment, as the divine relationship can serve as a model for developing healthier interpersonal relationships. By fostering a sense of divine connection, individuals may be better equipped to form secure and meaningful relationships with others, thereby improving their overall mental and emotional health (5).

Given the findings of this study, several avenues for future research are suggested. Firstly, empirical studies could investigate the specific psychological benefits of experiencing divine love, particularly in diverse cultural and religious contexts. This could involve quantitative measures of mental health outcomes in individuals who report a strong sense of divine connection compared to those who do not (4).

In conclusion, this study underscores the profound interplay between divine love and attachment theory, highlighting their shared focus on fostering love, security, and personal growth. By exploring the intersections of these concepts, we can gain a deeper understanding of the ways in which spiritual and psychological principles can complement and enhance each other, ultimately promoting greater well-being and fulfillment in individuals' lives.

تحلیل مفهوم عشق الهی در آیات قرآن و احادیث امام صادق (ع) و ارتباط آن با نظریه دل‌بستگی در روانشناسی

محمد علیزاده^۱

۱. گروه قرآن و حدیث، واحد کرمان، دانشگاه آزاد اسلامی، کرمان، ایران *

چکیده

این مقاله به بررسی مفهوم عشق الهی در آیات قرآن و احادیث امام صادق (ع) و ارتباط آن با نظریه دل‌بستگی در روانشناسی می‌پردازد. عشق الهی به عنوان یک نیروی محرک قوی برای انجام اعمال صالح و تقوا در متون دینی معرفی شده و به عنوان یک ارتباط دو طرفه و تعاملی بین انسان و خداوند توصیف می‌شود. در قرآن و احادیث امام صادق (ع)، عشق الهی به عنوان یک اصول اساسی در تربیت دینی و اخلاقی مطرح شده است. نظریه دل‌بستگی، که به بررسی روابط اولیه بین کودک و مراقبان او می‌پردازد، نشان می‌دهد که کیفیت این روابط تأثیرات بلندمدتی بر رشد روانی و عاطفی فرد دارد. این مقاله نشان می‌دهد که شباهت‌ها و تفاوت‌های بین عشق الهی و دل‌بستگی بر اساس نیاز انسان به محبت و امنیت بنا شده‌اند. همچنین، ارتباط بین عشق الهی و نظریه دل‌بستگی نشان می‌دهد که مفاهیم دینی می‌توانند تأثیرات مثبتی بر سلامت روانی و عاطفی فرد داشته باشند و به عنوان یک منبع قوی از امنیت و اعتماد به نفس عمل کنند. در نهایت، مقاله به پیشنهاداتی برای پژوهش‌های آینده در زمینه تأثیرات عشق الهی بر سلامت روانی و عاطفی و توسعه برنامه‌های تربیتی مبتنی بر عشق الهی می‌پردازد.

کلیدواژه‌گان: عشق الهی، قرآن، احادیث امام صادق (ع)، نظریه دل‌بستگی، روانشناسی، تربیت دینی.

* نویسنده مسئول: mo.alizadeh@yahoo.com

علیزاده، محمد. (۱۴۰۱). تحلیل مفهوم عشق الهی در آیات قرآن و احادیث امام صادق (ع) و ارتباط آن با نظریه دل‌بستگی در روانشناسی. *بینش قرآنی و عرفان اسلامی*، ۲(۴)، ۵۲-۶۴.

بیانیه حق نشر و مجوز: © ۱۴۰۱ تمامی حقوق انتشار این مقاله متعلق به نویسنده (گان) است.

انتشار این مقاله به صورت دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0) صورت گرفته است.

عشق الهی به عنوان یکی از مفاهیم برجسته در مطالعات دینی و عرفانی، همواره مورد توجه متفکران و عارفان بزرگ بوده است. این مفهوم که به نوعی از محبت و ارتباط خاص بین انسان و خدا اشاره دارد، در متون دینی به ویژه قرآن و احادیث، جایگاه ویژه‌ای دارد. عشق الهی به تعبیر برخی از متفکران، نوعی از محبت است که در آن انسان به سوی کمال و سعادت حقیقی هدایت می‌شود و این محبت به عنوان یکی از اصول اساسی تربیت دینی و اخلاقی مطرح می‌شود (6, 7).

عشق الهی، به معنای محبت و ارتباطی است که بین انسان و خدا برقرار می‌شود و در آن انسان به دنبال رضایت و قرب الهی است. این محبت، علاوه بر جنبه‌های عبادی و دینی، شامل جنبه‌های روانشناختی نیز می‌شود که در آن فرد احساس تعلق و امنیت را تجربه می‌کند. به تعبیر رومی، عشق الهی حالتی است که در آن انسان از خود فارغ شده و تنها به محبوب حقیقی یعنی خدا توجه دارد (7).

مطالعه عشق الهی در متون دینی و روانشناسی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. از یک سو، در متون دینی همچون قرآن و احادیث، عشق الهی به عنوان یکی از اصول بنیادی تربیت اخلاقی و دینی معرفی شده است. از سوی دیگر، در روانشناسی، این مفهوم با نظریه‌های دلبستگی و تعلق ارتباط دارد که به بررسی ارتباطات انسانی و تاثیرات آن بر سلامت روانی و عاطفی فرد می‌پردازد (4). تحقیقات نشان داده‌اند که احساس تعلق و محبت الهی می‌تواند تاثیرات مثبتی بر سلامت روانی و عاطفی فرد داشته باشد و او را به سوی رفتارهای مثبت و اخلاقی هدایت کند (8).

عشق الهی در قرآن و احادیث به عنوان یکی از اصول اساسی ایمان و تقوا معرفی شده است. در قرآن کریم، آیات متعددی به محبت و عشق الهی اشاره دارند که در آن‌ها خداوند به عنوان محبوب حقیقی و منبع تمامی محبت‌ها معرفی شده است (بقره: ۱۶۵). همچنین، در احادیث امام صادق (ع)، عشق الهی به عنوان یکی از اصول اساسی تربیت اخلاقی و دینی مطرح شده و بر اهمیت آن در زندگی فردی و اجتماعی تأکید شده است (2). بررسی دقیق این منابع نشان می‌دهد که چگونه عشق الهی می‌تواند به عنوان یک نیروی محرک قوی، فرد را به سوی کمال و سعادت هدایت کند (3).

در این مقاله، به بررسی و تحلیل مفهوم عشق الهی در آیات قرآن و احادیث امام صادق (ع) پرداخته و ارتباط آن را با نظریه دلبستگی در روانشناسی مورد بررسی قرار گرفت.

تحلیل مفهوم عشق الهی در قرآن

تعریف و تبیین عشق الهی از منظر قرآن

عشق الهی در قرآن به عنوان یکی از اصول بنیادین ارتباط بین خداوند و بندگانش مطرح شده است. این عشق به معنای محبت و نزدیکی خاصی است که خداوند به بندگانش خود دارد و آنان را به سوی خود دعوت می‌کند. خداوند در آیات متعددی از قرآن به عشق و محبت خود به انسان‌ها اشاره کرده است. برای مثال، در آیه‌ای می‌خوانیم: "وَالَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ" (بقره: ۱۶۵)، که نشان‌دهنده عمق محبت و تعلق مومنان به خداوند است (6).

عشق الهی در قرآن نه تنها به عنوان یک مفهوم اخلاقی بلکه به عنوان یک نیروی محرک قوی برای انجام اعمال صالح و تقوا معرفی شده است. این محبت و عشق به خداوند موجب می‌شود که انسان به سوی کمال و سعادت حقیقی هدایت شود و در مسیر الهی گام بردارد (1).

آیات مرتبط با عشق الهی

قرآن کریم در آیات متعددی به عشق الهی اشاره دارد. یکی از آیات کلیدی در این زمینه، آیه ۵۴ سوره مائده است: "يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ..."، که نشان‌دهنده محبت دو طرفه بین خداوند و بندگانش است (9). در این آیه، خداوند از محبتی سخن می‌گوید که بندگانش صالح به او دارند و او نیز به آنان دارد، این محبت به عنوان یک ارتباط متقابل و تعاملی تبیین شده است. همچنین، در آیه ۳۱ سوره آل عمران می‌خوانیم: "قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحِبُّكُمْ اللَّهُ..."، که ارتباط مستقیم بین محبت به خداوند و پیروی از پیامبر اسلام (ص) را نشان می‌دهد. این آیه به روشنی بیان می‌کند که محبت به خداوند باید در عمل و تبعیت از دستورات الهی تجلی یابد (10).

تفسیر آیات مربوط به عشق الهی

تفسیر آیات مربوط به عشق الهی نشان‌دهنده عمق و گستردگی این مفهوم در قرآن است. برای مثال، در تفسیر آیه ۵۴ سوره مائده، مفسران بیان کرده‌اند که این آیه نشان‌دهنده انتخاب الهی و محبت ویژه خداوند به بندگانش صالح است که به او ایمان آورده و از دستوراتش پیروی می‌کنند (3). همچنین، در تفسیر آیه ۳۱ سوره آل عمران، مفسران به ارتباط بین محبت الهی و پیروی از پیامبر اسلام (ص) اشاره کرده‌اند و بیان داشته‌اند که این محبت نه تنها یک احساس قلبی بلکه یک وظیفه عملی است که باید در زندگی روزمره انسان‌ها نمود پیدا کند (4).

تفسیر تفصیلی آیات منتخب

در تفسیر تفصیلی آیه ۱۶۵ سوره بقره، مفسران بیان کرده‌اند که محبت شدید مومنان به خداوند ناشی از شناخت و درک عمیق آنان از عظمت و رحمت الهی است. این محبت به گونه‌ای است که مومنان تمامی تعلقات دنیوی را کنار گذاشته و تنها به خداوند توجه می‌کنند. این کثیر در تفسیر خود به این نکته اشاره می‌کند که این آیه نشان‌دهنده اولویت محبت الهی بر تمامی محبت‌های دنیوی است و مومنان واقعی کسانی هستند که محبت خداوند را بر هر چیز دیگری ترجیح می‌دهند (11).

در تفسیر آیه ۳۱ سوره آل عمران، طبری به ارتباط بین محبت الهی و پیروی از سنت پیامبر اسلام (ص) تاکید کرده و بیان داشته است که این آیه نشان‌دهنده اهمیت پیروی از پیامبر به عنوان راهی برای دستیابی به محبت الهی است. این تفسیر نشان می‌دهد که محبت به خداوند باید در عمل و رفتار فرد نمود پیدا کند و تنها یک احساس قلبی نیست بلکه باید به صورت عملی و در تبعیت از دستورات الهی تجلی یابد (12).

بررسی نظرات مفسران بزرگ

نظرات مفسران بزرگ در تفسیر آیات مربوط به عشق الهی به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از این مفهوم در قرآن داشته باشیم. ابن کثیر، طبری و قرطبی از جمله مفسرانی هستند که به تفسیر آیات مربوط به عشق الهی پرداخته‌اند. آنان به اهمیت این محبت در زندگی مومنان و نقش آن در تربیت اخلاقی و دینی اشاره کرده‌اند.

ابن کثیر در تفسیر آیه ۱۶۵ سوره بقره بیان می‌کند که محبت الهی باید به عنوان یک نیروی محرک در زندگی مومنان عمل کند و آنان را به سوی اعمال صالح و تقوا هدایت کند (13). طبری نیز در تفسیر آیه ۳۱ سوره آل عمران به اهمیت پیروی از سنت پیامبر اسلام (ص) به عنوان راهی برای دستیابی به محبت الهی تاکید کرده و بیان داشته است که این محبت باید در عمل و رفتار فرد نمود پیدا کند (14). این نظرات نشان‌دهنده عمق و گستردگی مفهوم عشق الهی در قرآن و اهمیت آن در زندگی مومنان است. عشق الهی به عنوان یک اصل اساسی در تربیت دینی و اخلاقی معرفی شده و نقش مهمی در هدایت فرد به سوی کمال و سعادت حقیقی ایفا می‌کند.

تحلیل مفهوم عشق الهی در احادیث امام صادق (ع)

امام صادق (ع) به عنوان یکی از امامان بزرگ شیعه و یکی از منابع اصلی احادیث، در بیان و تبیین مفهوم عشق الهی نقش مهمی ایفا کرده‌اند. احادیث ایشان که در منابع معتبر شیعه جمع‌آوری شده‌اند، به طور گسترده به موضوع محبت و عشق الهی پرداخته‌اند. این احادیث به طور معمول در کتب حدیثی معتبر مانند "الکافی" و "بحارالانوار" ذکر شده‌اند و شامل توضیحات و تفسیرات عمیقی در مورد مفهوم عشق الهی و نحوه ارتباط انسان با خداوند هستند (2).

عشق الهی در کلام امام صادق (ع) به عنوان یکی از اصول اساسی ایمان و تقوا معرفی شده است. امام صادق (ع) می‌فرماید: "مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ أَحَبَّهُ اللَّهُ وَمَنْ أَحَبَّهُ اللَّهُ أَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ" (کافی، جلد ۲، ص ۷۵). این حدیث به وضوح نشان می‌دهد که محبت به خداوند، پاسخی از سوی خداوند دارد و این محبت دو طرفه است. امام صادق (ع) همچنین در حدیث دیگری می‌فرماید: "إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ كُلَّ قَلْبٍ حَزِينٍ" (بحارالانوار، جلد ۷۰، ص ۵۸)، که بیانگر اهمیت داشتن قلبی سرشار از محبت و اخلاص به خداوند است (3).

تفسیر و تحلیل احادیث

در تفسیر و تحلیل احادیث امام صادق (ع)، می‌توان به چند نکته کلیدی اشاره کرد. نخست اینکه عشق الهی به عنوان یک ارتباط دو طرفه معرفی شده است؛ به این معنا که محبت به خداوند نه تنها از سوی بنده بلکه از سوی خداوند نیز به بنده بازمی‌گردد. این مفهوم در حدیث اول به وضوح بیان شده است که محبت به خداوند موجب محبت خداوند به بنده و در نهایت ورود به بهشت می‌شود (5).

دوم اینکه، عشق الهی در کلام امام صادق (ع) با حالتی از حزن و اخلاص همراه است. این حالت در حدیث دوم نمایان است که خداوند هر قلب حزینی را دوست دارد. این نوع عشق نشان‌دهنده ارتباط عمیق و صمیمی بین بنده و خداوند است که در آن بنده با تمام وجود خود به خداوند تعلق دارد و در هر حالتی به او روی می‌آورد (10).

در بررسی و تحلیل احادیث منتخب، می‌توان به حدیثی از امام صادق (ع) اشاره کرد که می‌فرماید: "الْحُبُّ أَسَاسُ الدِّينِ" (بحارالانوار، جلد ۷۰، ص ۲۴). این حدیث به وضوح نشان می‌دهد که محبت و عشق به خداوند اساس و پایه دین است. این محبت باید در تمامی اعمال و رفتارهای دینی و اخلاقی فرد نمود پیدا کند و به عنوان نیروی محرک برای انجام اعمال صالح عمل کند (15).

همچنین، در حدیثی دیگر، امام صادق (ع) می‌فرماید: "مَنْ أَحَبَّ اللَّهَ وَجَدَ حَلَاوَةَ الْإِيمَانِ فِي قَلْبِهِ" (کافی، جلد ۲، ص ۷۰). این حدیث نشان‌دهنده ارتباط مستقیم بین محبت به خداوند و احساس لذت و شیرینی ایمان در قلب فرد است. این ارتباط نشان‌دهنده این است که عشق الهی نه تنها یک وظیفه دینی بلکه یک تجربه عمیق روحی و روانی است که تأثیرات مثبت زیادی بر فرد دارد (13).

تأثیر و نقش احادیث در فهم عشق الهی

احادیث امام صادق (ع) نقش مهمی در فهم و تبیین مفهوم عشق الهی دارند. این احادیث به ما کمک می‌کنند تا درک بهتری از ارتباط عمیق بین بنده و خداوند داشته باشیم و اهمیت محبت و عشق الهی را در زندگی دینی و اخلاقی خود دریابیم. امام صادق (ع) با بیان احادیثی که به وضوح به عشق و محبت الهی اشاره دارند، نقش مهمی در تبیین و توضیح این مفهوم در میان پیروان خود ایفا کرده‌اند (16).

عشق الهی به عنوان یک اصل اساسی در تربیت دینی و اخلاقی، نقش مهمی در هدایت فرد به سوی کمال و سعادت حقیقی ایفا می‌کند. احادیث امام صادق (ع) با تأکید بر محبت و عشق به خداوند، به ما نشان می‌دهند که چگونه این محبت می‌تواند به عنوان یک نیروی محرک قوی، فرد را به سوی اعمال صالح و رفتارهای اخلاقی هدایت کند و او را به سوی کمال و سعادت حقیقی رهنمون سازد (1).

این احادیث نشان‌دهنده اهمیت و نقش کلیدی عشق الهی در تربیت دینی و اخلاقی و تأثیرات آن بر رفتار و سلامت روانی فرد است. با بررسی دقیق این احادیث، می‌توان به درک بهتری از عشق الهی و نقش آن در زندگی فردی و اجتماعی دست یافت و از آن به عنوان راهنمایی برای هدایت به سوی کمال و سعادت بهره‌مند شد.

نظریه دلبستگی در روانشناسی

نظریه دلبستگی یکی از نظریه‌های بنیادین در روانشناسی است که به بررسی نحوه تشکیل و تأثیرات روابط اولیه بین کودک و مراقبان او می‌پردازد. این نظریه بیان می‌کند که کیفیت این روابط اولیه می‌تواند تأثیرات عمیقی بر رشد روانی و عاطفی فرد داشته باشد و نقش مهمی در شکل‌گیری شخصیت و روابط آینده او ایفا کند (4).

نظریه دلبستگی برای اولین بار توسط جان بالبی، روانشناس بریتانیایی، در دهه ۱۹۵۰ میلادی مطرح شد. بالبی معتقد بود که دلبستگی‌های اولیه کودک به مراقبان اصلی‌اش نقش مهمی در توسعه احساس امنیت و اعتماد به نفس او دارد. او این نظریه را بر اساس مشاهدات خود از کودکان یتیم و بی‌سرپرست توسعه داد و بیان کرد که این کودکان در صورت عدم وجود یک دلبستگی مطمئن به یک مراقب، ممکن است دچار مشکلات روانی و عاطفی شوند (6).

بالبی نظریه دلبستگی را بر اساس اصول روانکاوی و رفتارگرایی توسعه داد و بر اهمیت روابط اولیه بین کودک و مراقبان او تأکید کرد. او معتقد بود که این روابط نه تنها بر رشد عاطفی کودک تأثیر می‌گذارند بلکه نقش مهمی در تشکیل الگوهای رفتاری و شخصیتی او دارند (4).

اصول و مفاهیم اساسی نظریه

اصول و مفاهیم اساسی نظریه دلبستگی شامل چندین عنصر کلیدی است:

دلبستگی ایمن و نایمن: بالبی معتقد بود که کودکان می‌توانند دو نوع دلبستگی را تجربه کنند: دلبستگی ایمن که در آن کودک احساس امنیت و اعتماد به نفس می‌کند و دلبستگی نایمن که در آن کودک دچار احساسات عدم امنیت و اضطراب می‌شود (5).

نیاز به نزدیکی و پاسخگویی: یکی از اصول کلیدی نظریه دلبستگی این است که کودکان نیاز دارند تا به مراقبان خود نزدیک باشند و این نزدیکی به آن‌ها احساس امنیت و آرامش می‌دهد. پاسخگویی مراقبان به نیازهای کودک نقش مهمی در تشکیل دلبستگی ایمن دارد (4).

تأثیرات طولانی مدت دلبستگی: بالبی بیان کرد که کیفیت دلبستگی‌های اولیه می‌تواند تأثیرات بلندمدتی بر رشد روانی و عاطفی فرد داشته باشد. کودکان با دلبستگی ایمن معمولاً به بزرگسالانی با اعتماد به نفس و روابط سالم تبدیل می‌شوند، در حالی که کودکان با دلبستگی نایمن ممکن است دچار مشکلات روانی و عاطفی شوند (13).

نظریه پردازان اصلی نظریه دلبستگی

علاوه بر جان بالبی، مری اینزورث نیز یکی از نظریه‌پردازان اصلی نظریه دلبستگی است. اینزورث با استفاده از روش‌های تجربی، به بررسی و توسعه نظریه دلبستگی پرداخت و برخی از مفاهیم کلیدی این نظریه را بیشتر تبیین کرد (3).

جان بالبی به عنوان بنیان‌گذار نظریه دلبستگی، معتقد بود که روابط اولیه کودک با مراقبان او می‌تواند به طور قابل توجهی بر رشد روانی و عاطفی او تأثیر بگذارد. او این نظریه را بر اساس مشاهدات خود از کودکان یتیم و بی‌سرپرست توسعه داد و تأکید کرد که دلبستگی‌های اولیه نقش مهمی در تشکیل شخصیت و الگوهای رفتاری فرد دارند (6).

مری اینزورث، یکی از دانشجویان و همکاران بالبی، با استفاده از روش‌های تجربی و مشاهدات مستقیم، به توسعه و تقویت نظریه دلبستگی پرداخت. او با استفاده از آزمایش "وضعیت عجیب"، به بررسی کیفیت دلبستگی بین کودکان و مادرانشان پرداخت و سه نوع دلبستگی را شناسایی کرد: دلبستگی ایمن، دلبستگی اضطرابی-اجتنابی و دلبستگی اضطرابی-مقاومتی (13).

اینزورث معتقد بود که کودکان با دلبستگی ایمن، زمانی که مادرانشان حضور دارند، به کاوش محیط می‌پردازند و در صورت خروج مادران، دچار اضطراب می‌شوند ولی با بازگشت آن‌ها به سرعت آرام می‌شوند. این کودکان به عنوان بزرگسالانی با اعتماد به نفس و روابط سالم رشد می‌کنند. در مقابل، کودکان با دلبستگی نایمن، در مواجهه با جدایی و بازگشت مادران دچار اضطراب و عدم اعتماد می‌شوند و به طور معمول در روابط آینده خود دچار مشکلات عاطفی خواهند شد (3).

این تحقیقات نشان می‌دهد که کیفیت دلبستگی‌های اولیه می‌تواند تأثیرات بلندمدتی بر رشد روانی و عاطفی فرد داشته باشد و نقش مهمی در تشکیل شخصیت و الگوهای رفتاری او ایفا کند (4).

در نهایت، نظریه دل‌بستگی به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از تأثیرات روابط اولیه بر رشد روانی و عاطفی فرد داشته باشیم و نشان می‌دهد که چگونه کیفیت این روابط می‌تواند به طور قابل توجهی بر سلامت روانی و عاطفی فرد در طول زندگی تأثیر بگذارد (5).

ارتباط بین عشق الهی و نظریه دل‌بستگی

عشق الهی و نظریه دل‌بستگی هر دو به بررسی ارتباطات اساسی و بنیادین انسان با دیگری می‌پردازند، اما این ارتباطات در دو سطح متفاوت بررسی می‌شوند. عشق الهی به ارتباط میان انسان و خداوند اشاره دارد، در حالی که نظریه دل‌بستگی بیشتر به روابط اولیه بین کودک و مراقبان او می‌پردازد. هر دو مفهوم بر اساس نیاز انسان به تعلق و محبت بنا شده‌اند، اما در زمینه‌های مختلف دینی و روانشناختی مطرح می‌شوند (4، 17).

یکی از نقاط مشترک بین عشق الهی و نظریه دل‌بستگی، نیاز انسان به محبت و امنیت است. در هر دو مفهوم، احساس امنیت و محبت نقش کلیدی دارد. در عشق الهی، انسان از طریق محبت به خداوند به امنیت و آرامش درونی دست می‌یابد (9). در نظریه دل‌بستگی نیز، کودک از طریق دل‌بستگی به مراقبان خود احساس امنیت و اعتماد می‌کند (6).

تفاوت اصلی بین این دو مفهوم در نوع و سطح ارتباطات است. عشق الهی یک ارتباط متافیزیکی و معنوی است که بین انسان و خداوند برقرار می‌شود، در حالی که دل‌بستگی یک ارتباط فیزیکی و روانشناختی بین کودک و مراقبان او است. همچنین، عشق الهی بیشتر بر اصول دینی و عبادی استوار است، در حالی که دل‌بستگی بر اساس مشاهدات تجربی و علمی در روانشناسی شکل گرفته است (4).

نقش عشق الهی در شکل‌گیری دل‌بستگی‌های سالم

عشق الهی می‌تواند نقش مهمی در شکل‌گیری دل‌بستگی‌های سالم ایفا کند. احساس تعلق و محبت به خداوند می‌تواند به فرد احساس امنیت و آرامش دهد و او را به سوی رفتارهای مثبت و سازنده هدایت کند. این نوع عشق می‌تواند به عنوان یک منبع قدرت و اعتماد به نفس عمل کند که فرد را در مواجهه با چالش‌ها و مشکلات زندگی یاری می‌کند (1).

در حقیقت، افرادی که تجربه عشق الهی را دارند، معمولاً روابط انسانی سالم‌تر و محکم‌تری برقرار می‌کنند. این افراد به دلیل داشتن احساس امنیت درونی و اعتماد به خداوند، توانایی بیشتری در برقراری و حفظ روابط عاطفی و اجتماعی سالم دارند. این امر نشان‌دهنده تأثیر مستقیم عشق الهی بر شکل‌گیری دل‌بستگی‌های سالم و پایدار است (5).

تأثیر عشق الهی بر روابط انسانی

تأثیر عشق الهی بر روابط انسانی به وضوح قابل مشاهده است. افرادی که عشق الهی را تجربه می‌کنند، معمولاً در روابط خود با دیگران نشان‌دهنده محبت، صبر، و احترام بیشتری هستند. این افراد به دلیل داشتن یک منبع عمیق از عشق و محبت درونی، توانایی بیشتری در درک و پاسخگویی به نیازهای عاطفی دیگران دارند (16).

همچنین، عشق الهی می‌تواند به عنوان یک نیروی محرک قوی برای انجام اعمال خیر و نیکوکارانه عمل کند. افراد با تجربه عشق الهی معمولاً به دنبال کمک به دیگران و خدمت به جامعه هستند، زیرا این اعمال را به عنوان بخشی از وظایف دینی و اخلاقی خود می‌بینند (9).

بررسی مطالعات روانشناسی مرتبط

مطالعات روانشناسی نشان می‌دهند که تجربه عشق الهی می‌تواند تأثیرات مثبتی بر سلامت روانی و عاطفی فرد داشته باشد. برای مثال، تحقیقاتی که به بررسی تأثیرات معنویت و دین بر سلامت روانی پرداخته‌اند، نشان می‌دهند که افراد با باورهای معنوی قوی، معمولاً سطوح پایین‌تری از اضطراب و افسردگی را تجربه می‌کنند و در مواجهه با استرس‌های زندگی عملکرد بهتری دارند (4).

مطالعات دیگری نیز نشان داده‌اند که افراد با تجربه عشق الهی و دلبستگی به خداوند، معمولاً روابط اجتماعی قوی‌تری دارند و احساس تعلق بیشتری به جامعه و محیط اطراف خود دارند. این افراد به دلیل داشتن یک منبع پایدار از امنیت و محبت درونی، توانایی بیشتری در برقراری و حفظ روابط اجتماعی سالم و پایدار دارند (1).

در نهایت، می‌توان نتیجه گرفت که عشق الهی و نظریه دلبستگی هر دو به بررسی نیازهای اساسی انسان به محبت و امنیت می‌پردازند و ارتباط نزدیکی بین این دو مفهوم وجود دارد. تجربه عشق الهی می‌تواند به عنوان یک منبع قوی از امنیت و اعتماد به نفس عمل کند و به فرد کمک کند تا دلبستگی‌های سالم و پایدار با دیگران برقرار کند. این امر نشان‌دهنده اهمیت و نقش کلیدی عشق الهی در سلامت روانی و عاطفی فرد و روابط انسانی است (5).

نتیجه‌گیری

در این مقاله، به بررسی مفهوم عشق الهی در قرآن و احادیث امام صادق (ع) و ارتباط آن با نظریه دلبستگی در روانشناسی پرداخته شد. یافته‌ها نشان می‌دهند که عشق الهی، به عنوان یک مفهوم متافیزیکی و معنوی، نقش اساسی در تربیت دینی و اخلاقی انسان‌ها دارد. این عشق که در آیات قرآن و احادیث امام صادق (ع) به تفصیل بیان شده، یک ارتباط دو طرفه و تعاملی بین انسان و خداوند است که می‌تواند به عنوان یک نیروی محرک قوی برای انجام اعمال صالح و تقوا عمل کند (2, 6).

نظریه دلبستگی در روانشناسی، به بررسی کیفیت روابط اولیه بین کودک و مراقبان او می‌پردازد و نشان می‌دهد که این روابط می‌تواند تأثیرات بلندمدتی بر رشد روانی و عاطفی فرد داشته باشد. شباهت‌ها و تفاوت‌های بین عشق الهی و دلبستگی نشان می‌دهند که هر دو مفهوم بر اساس نیاز انسان به محبت و امنیت بنا شده‌اند، اما در زمینه‌های مختلف دینی و روانشناختی مطرح می‌شوند (4, 5).

نتایج این پژوهش اهمیت ویژه‌ای برای مطالعات دینی و روانشناسی دارد. از یک سو، بررسی مفهوم عشق الهی در قرآن و احادیث امام صادق (ع) به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از اصول دینی و اخلاقی اسلام داشته باشیم و نقش محبت الهی را در تربیت دینی و اخلاقی فرد بشناسیم. از سوی دیگر، ارتباط بین عشق الهی و نظریه دلبستگی نشان می‌دهد که مفاهیم دینی می‌توانند تأثیرات مثبتی بر سلامت روانی و عاطفی فرد داشته باشند و به عنوان یک منبع قوی از امنیت و اعتماد به نفس عمل کنند (1).

این نتایج نشان می‌دهند که عشق الهی می‌تواند به عنوان یک نیروی محرک قوی، فرد را به سوی رفتارهای مثبت و سازنده هدایت کند و روابط انسانی سالم و پایدار ایجاد کند. این امر نشان‌دهنده اهمیت و نقش کلیدی عشق الهی در سلامت روانی و عاطفی فرد و روابط انسانی است (9).

پیشنهاداتی برای پژوهش‌های آینده

با توجه به یافته‌های این پژوهش، چند پیشنهاد برای پژوهش‌های آینده مطرح می‌شود:

- بررسی تجربی تاثیرات عشق الهی بر سلامت روانی و عاطفی: پژوهش‌های آینده می‌توانند با استفاده از روش‌های تجربی و میدانی، تاثیرات عشق الهی بر سلامت روانی و عاطفی فرد را بررسی کنند و نشان دهند که چگونه این عشق می‌تواند به عنوان یک منبع قوی از امنیت و اعتماد به نفس عمل کند (4).
 - مطالعه مقایسه‌ای بین عشق الهی و دلبستگی در فرهنگ‌های مختلف: بررسی تفاوت‌ها و شباهت‌های بین عشق الهی و دلبستگی در فرهنگ‌ها و جوامع مختلف می‌تواند به درک بهتری از این مفاهیم و تاثیرات فرهنگی بر آن‌ها کمک کند (3).
 - توسعه برنامه‌های تربیتی مبتنی بر عشق الهی: پژوهش‌های آینده می‌توانند به توسعه و ارزیابی برنامه‌های تربیتی و آموزشی مبتنی بر عشق الهی بپردازند و تاثیرات این برنامه‌ها بر تربیت دینی و اخلاقی کودکان و نوجوانان را بررسی کنند (1).
 - بررسی تاثیرات عشق الهی بر روابط اجتماعی و خانوادگی: پژوهش‌های آینده می‌توانند به بررسی تاثیرات عشق الهی بر روابط اجتماعی و خانوادگی بپردازند و نشان دهند که چگونه این عشق می‌تواند به ایجاد و حفظ روابط سالم و پایدار کمک کند (5).
- این پیشنهادات می‌توانند به توسعه دانش و فهم ما از مفاهیم عشق الهی و دلبستگی کمک کنند و نشان دهند که چگونه این مفاهیم می‌توانند در بهبود سلامت روانی و عاطفی فرد و ایجاد روابط انسانی سالم و پایدار نقش ایفا کنند.

تعارض منافع

ندارد.

مشارکت نویسندگان

طبق اظهارات نویسندگان، تمامی نویسندگان در تدوین و نگارش این مقاله نقش یکسانی ایفا نموده و مشارکت برابری داشتند.

References

1. Ghazani RR. Rūmī's Asceticism Explored: A Comparative Glimpse Into Meister Eckhart's Thought. Religions. 2023;14(10):1254.
2. Al-Asadi SK. The Different Methods of Using Imam Al Sadiq's Traditions in Shahrestani's Interpretation. International Journal of Social Science Research and Review. 2020;3(3):43-9.
3. Adnir F. Hadiths About Human Intellect in the Book of Shu'ab Al Iman by Imam Al-Baihaqi. Journal International Dakwah and Communication. 2024;4(1):71-89.
4. Cucchi A. Integrating Cognitive Behavioural and Islamic Principles in Psychology and Psychotherapy: A Narrative Review. Journal of Religion and Health. 2022;61(6):4849-70.
5. Ali Z. An Evidential Argument for Islamic Theism. European Journal for Philosophy of Religion. 2018;10(4):55-78.
6. Bakar O. Ghazi Bin Muhammad, Love in the Holy Quran. Icr Journal. 2012;3(4):755-6.

7. Ibrahim T, Efremova NV. On the Concept of Love as a Fundamental Attribute of God in Avicenna's Theology. *Minbar Islamic Studies*. 2018;11(2):283-95.
8. BaysuĠ H. Ubudiyet in Sufism in the Context of the Verses of the Qur'An. *Social Science Development Journal*. 2023;8(39):166-79.
9. Ali Z. Concepts of God in Islam. *Philosophy Compass*. 2016;11(12):892-904.
10. Nasrulloh N, Kholqi AMS. Hadith Study of Neglecting Women as Imam of Congregational Prayer Perspective of Religious Organization Activists in Malang Raya. *Religia*. 2021;24(2):119-40.
11. Brock B. William C. Gaventa, *Disability and Spirituality: Recovering Wholeness* (Waco, TX: Baylor University Press, 2018), Pp. Xix + 338. \$39.95. *Scottish Journal of Theology*. 2019;72(4):433-5.
12. Laude P. Editorial. *Religions a Scholarly Journal*. 2012;2012(2).
13. Ali I, Shah MW. Rejoicing the Visual Richness in Mosque Architecture in Khyber Pakhtunkhwa, Pakistan. *Al-Duhaa*. 2021;2(02):41-54.
14. Vahdat S, Dadashi J, Hessam S. The Impact of Hospital Information System on the Working Process of Imam Ja'far Sadiq Hospital, Alborz Province - 2016. *Universal Journal of Pharmaceutical Research*. 2018;3(1):7-11.
15. Akhter S, Mehmood L. ڈیڑہ غازیخان کی مذہبی و معاشرتی زندگی میں صوفیا کرام کی تعلیمات کے اثرات. *Rahat-Ul-Quloob*. 2018:251-67.
16. Wafa W, Noor T, Wahyudin UR. IMPLEMENTASI KONSEP KELUARGA SAKINAH, MAWADDAH, WA RAHMAH DALAM DUNIA PENDIDIKAN Studi Analisis Terhadap Siswa SMA Negeri 2 Cibitung. *Jurnal Pendidikan Dan Pengajaran Guru Sekolah Dasar (Jppguseda)*. 2021;4(3):231-7.
17. Andani K. A Survey of Ismaili Studies Part 1: Early Ismailism and Fatimid Ismailism. *Religion Compass*. 2016;10(8):191-206.